

Asia: Suomen museoliiton asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laiksi tartuntalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta.

Viite: Asiantuntijapyyntö 15.12.2020; HE 245/2020 vp; Asiantuntijakuuleminen 13.1.2021, klo 9.00.

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Kiitos mahdollisuudesta tulla asiantuntijana kuulluksi hallituksen esityksestä laiksi tartuntalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. Suomen museoliiton näkemyksen mukaan on erittäin tärkeää, että tartuntalakiin ja sen tulkintoihin tehdään mahdollisimman nopeasti muutokset, jotka selkeyttävät museoiden asemaa ja mahdollisuutta näyttelyiden avoinnapitämiseen sekä niihin liittyvään asiakaspalveluun.

Tilanne nyt

Suomessa on 327 ammattimaisesti hoidettua ja ympäri vuoden yleisölle avoinna olevaa museokohdetta. Museokohteiden ylläpidosta vastaavat valtio (5 %), kunnat (52 %) sekä yksityisoikeudelliset säätiöt, yhdistykset ja yritykset 42 %. Museotoiminnan ylläpidossa valtion ja kuntien museotoiminta rinnastuu viranomaistoimintaan. Säätiöiden, yhdistysten ja yritysten ylläpitämä museotoiminta sen sijaan rinnastuu elinkeinotoimintaan. Riippumatta museoita ylläpitävästä organisaatiosta, museoiden kävijöille tarjoama palvelukokonaisuus on sama. Se sisältää näyttelyt, museokaupan ja useissa kohteissa myös kahvilan tai ravintolan.

Museoiden kävijäpalvelut olivat kaikkialla suljettuna koronakriisin ensimmäisessä aallossa maaliskuun puolivälistä kesäkuun alkuun 2020. Koronan toinen aalto sulki pääosan museoista joulukuun 2020 alusta lukien, vaikka siihen ei ollut lakisääteistä velvollisuutta. Museot sulkeutuivat, kun valtio ja kunnat tekivät linjapäätöksiä yleisökohteidensa sulkemisesta. Joillakin paikkakunnilla, jossa koronatilanne on ollut rauhallinen, museot ovat kuitenkin olleet avoinna koko syyskauden.

Suomen museoliiton arvion mukaan joulukuun sulkemiset ovat aiheuttaneet museoille noin 2,7 miljoonan euron tulonmenetykset. Jos sulkuaika jatkuu esimerkiksi maaliskuun 2021 loppuun, tulonmenetykset nousevat yli 12 miljoonaan euroon.

Museot ovat matalan tartuntariskin kohteita

Lakiesityksessä nostetaan esiin korkean tartuntariskin kohteina:

- 1) kuntosalit ja ryhmäliikuntaan, kontaktilajien harrastamiseen, joukkueurheiluun sekä muuhun vastaavaan liikuntaan tai urheiluun käytettävät tilat;
- 2) uimahallien, maauimaloiden, kylpylöiden allastilat ja yleiset saunat sekä niiden välittömässä yhteydessä olevat pukuhuonetilat;
- 3) huvi- ja teemapuistot, tivolit sekä eläintarhat;
- 4) sisäleikki puistot ja sisäleikkipaikat.

Museot ja näihin vertautuvat tiedekeskukset ovat perustellusti tämän kategorisoinnin ulkopuolella.

Museovierailuissa lähikontaktit sekä asiakkaiden että henkilökunnan välillä ovat lyhytaikaisia. Vähintään kahden metrin etäisyyden pitäminen sekä esineiden ja teosten koskemisen välttäminen ovat käytäntö myös normaaleissa olosuhteissa. Kuten lakiesityksen perusteissa todetaan, museoiden tilat ovat pääosin väljiä ja turvallisten etäisyyksien säilyttäminen onnistuu hyvin. Pääosa museotiloista on myös ilmastoituja, mikä vähentää tartuntariskiä. Museoissa voidaan käytännössä aina estää tilanteet, joissa suuri lukumäärä ihmisiä on keskenään läheisessä kontaktissa aiheuttaen merkittävän tartuntariskin. Lähes kaikissa museoilla on henkilökuntaa valvomassa yleisötiloihin saapumista ja niissä liikkumista. Myös sisällä olevan henkilömäärän seuranta ja mahdollinen rajoittaminen on yleisesti käytössä oleva toimintatapa.

Lisäksi museot ovat tehneet korona-pandemian ensimmäisessä aallossa laajoja järjestelyjä tartuntavaaran edelleen vähentämiseksi. Käytännössä museot ovat pääosin jo toteuttaneet lakiesityksessä mainitut toimenpiteet eli mahdollistaneet käsien puhdistamisen, riittävien etäisyyksien ylläpidon, laatineet ohjeet turvalliseen vierailuun sekä tehostaneet pintojen puhdistamista. Suomen museoliitto kannattaa lakiesityksen mukaisesti näitä toimenpiteitä avoinnapidon edellytyksenä.

Päätökset paikallisesti ja eriyttäen

Suomen museoliiton näkemyksen mukaan on tärkeää, että lakiesityksessä määriteltäisiin tartuntojen leviämisen osalta korkean riskitason kohteiden lisäksi matalan riskitason palvelut. Nämä pidettäisiin lähtökohtaisesti avoinna koronakriisin ja muiden tartuntaepidemioiden aikana. Niiden sulkemisesta suositeltaisiin tai päätettäisiin erillisen paikkakunta- ja kohdekohtaisen arvioinnin jälkeen. Jos matalan riskitason kohteiden nimeäminen edellyttää liian yksityiskohtaista säädäntöä, on lain perusteissa mainittava, että korkean riskiluokan kohteiden ulkopuolella olevat kohteet ovat lähtökohtaisesti matala riskisiä. Niihin liittyvät suositukset ja määräykset niiden toiminnan rajoittamisesta tehdään kohdekohtaisesti tai paikallisesti.

Tähän mennessä koronakriisin hoidossa yleisötilojen sulkemisesta annettujen suosituksissa ja määräyksissä korkean ja matalan riskin kohteita ei ole eroteltu. Museoiden yleisötilat on suljettu korkean riskin kohteiden ehdoilla.

On tärkeää huomioida, että kuntien ja valtion tekemillä päätöksillä museoidensa avoinnapidosta tai sulkemisesta on ratkaiseva merkitys koko toimialalle. Kunnat ja valtio ylläpitävät suurta osaa Suomen museoista ja niiden tekemät linjaratkaisut ovat sulkeneet myös yksityiset museot tai tehneet niiden avoinnapidon käytännössä mahdottomaksi. Kuluttajille julkisorganisaatioiden tekemät päätökset museoidensa sulkemisesta näyttäytyvät päätöksinä kaikkien museoiden sulkemisesta.

Museoiden osalta avoinnapidon erillISRatkaisuihin rohkaisee myös lakiesityksessä esiin nostettu Vaasan alueen onnistunut koronakriisin hallinta syksyllä 2020. Siellä museot olivat avoinna myös pahimman tautiryypään aikana.

Helsingissä 13.1.2021

Kimmo Levä
Pääsihteeri
Suomen museoliitto ry